

RADA JĘZYKA POLSKIEGO

PRZY PREZYDIUM POLSKIEJ AKADEMII NAUK

ul. Nowy Świat 72 (pok. nr 16), 00-330 Warszawa
tel., faks: (48-22) 657-28-89, e-mail: rjp@pan.pl
www.rjp.pan.pl

Członkowie Rady Języka Polskiego:

prof. dr hab. Jerzy Bartmiński
prof. dr hab. Andrzej Jacek Blikle
sen. Krystyna Bochenek
Jacek Bocheński
prof. dr hab. Jerzy Bralczyk
(wiceprzewodniczący)
prof. dr hab. Stefan Chwin
prof. dr hab. Aleksandra Cieślíkowa
prof. dr hab. Anna Dąbrowska
prof. dr hab. med. Jan Doroszewski
(członek Prezydium)
prof. dr hab. Bogusław Dunaj
prof. dr hab. Jacek Fisiak
prof. dr hab. Stanisław Gajda
prof. dr hab. Michał Glowński
dr Katarzyna Klośńska
(sekretarz)
prof. dr hab. Julian Kornhauser
(wiceprzewodniczący)
prof. dr hab. Zenon Leszczyński
prof. dr hab. Andrzej Markowski
(przewodniczący)
prof. dr hab. Jan Młodek
prof. dr hab. Jerzy Pelc
prof. dr hab. Walery Pisarek
(Honorowy Przewodniczący)
prof. dr hab. Krystyna Pisarkowa
prof. dr hab. Jerzy Podracki
prof. dr hab. Edward Polański
prof. dr hab. Kazimierz Polański
ks. prof. dr hab. Wiesław Przyczyna
(członek Prezydium)
prof. dr hab. Jadwiga Puzyńska
Jerzy Radziwiłowicz
prof. dr hab. Halina Satkiewicz
prof. dr hab. Krystyna Skarżyńska
prof. dr hab. Roch Sulima
dr hab. Helena Synowiec, prof. UŚ
prof. dr hab. Janusz Tazbir
red. Małgorzata Tułowiecka

prof. dr hab. Janusz Zakrzewski
(członek Prezydium)

prof. dr hab. Tadeusz Zgółka
prof. dr hab. Maciej Zieliński
(członek Prezydium)

Warszawa, 12 lutego 2009 r.

RJP-60/W/2009

Szanowny Pan

Sen. Krzysztof Kwiatkowski

Przewodniczący Komisji Ustawodawczej

Szanowny Panie Senatorze,

odpowiadając na Pański list, przesyłam stanowisko Rady Języka Polskiego
w sprawie nowelizacji Ustawy o języku polskim.

Z wyrazami szacunku

/-/ prof. dr hab. Andrzej Markowski

Przewodniczący Rady Języka Polskiego

Opinia
o przygotowanym przez Komisję Ustawodawczą Senatu RP projekcie ustawy
o zmianie ustawy o języku polskim

1) Wyrażamy wielkie zadowolenie, że Senat podjął sprawę wykonania wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 września 2005 r., co stwarza nadzieję, że się wkrótce zakończy trwający już ponad dwa lata stan naruszający Konstytucję Rzeczypospolitej.

2) Do przedstawionego projektu nie zgłaszamy żadnych zastrzeżeń z punktu widzenia ochrony polszczyzny, bo treść proponowanych trzech ustępów art. 8 u.j.p. nie narusza ustawowego zakresu używania języka polskiego.

3) Pamiętając wszakże dyskusje nad sformułowaniami tego artykułu u.j.p. z wiosny 2004 r. oraz kierując się troską o możliwie jednoznaczność i zrozumiałą ich postać, pozwalamy sobie na przedstawienie poniższych uwag i propozycji:

a) Naszym zdaniem ten sam zbiór elementów nazywany był za każdym razem inaczej w trzech kolejnych ustępach art. 8 w wersji uchwalonej w r. 2004:

1. *Dokumenty w zakresie, o którym mowa w art. 7*
2. *Dokumenty, o których mowa w ust. 1*
3. *Umowa o pracę lub inny dokument wynikający z zakresu prawa pracy, a także umowa, której stroną jest konsument*

b) W nowej wersji tzn. według przedstawionego projektu występują tylko dwa określenia:

1. *Dokumenty w zakresie, o którym mowa w art. 7*
2. *Dokumenty, w zakresie, o którym mowa w art. 7*
3. *Umowa o pracę lub inny dokument wynikający z zakresu prawa pracy, a także umowa, której stroną jest konsument lub inne niż umowa dokumenty stosowane w obrocie z udziałem konsumentów*

c) Naszym zdaniem cały art. 8 zyskałby na jasności, gdyby we wszystkich trzech ustępach wystąpiło to samo określenie, a więc na przykład:

1. *Dokumenty w zakresie, o którym mowa w art. 7*
2. *Dokumenty, w zakresie, o którym mowa w art. 7*
3. *Dokumenty w zakresie, o którym mowa w art. 7*

d) Jeżeli jednak uznalibyśmy eksplikację przedmiotowego zbioru elementów za pożądaną, należałoby ją umieścić w pierwszym a nie dopiero w trzecim ustępie, a więc:

1. *Dokumenty w zakresie, o którym mowa w art. 7, w tym w szczególności umowy o pracę lub inne dokumenty wynikające z zakresu prawa pracy, a także umowy, których stroną jest konsument lub inne niż umowa dokumenty stosowane w obrocie z udziałem konsumentów*
2. *Dokumenty, o których mowa w ust. 1*

3. Dokumenty, o których mowa w ust. 1

e) Ponadto naszym zdaniem niezbyt fortunnie sformułowana jest druga połowa trzeciego ustępu; chodzi o określenie warunków, jakie musi spełniać podmiot uprawniony do występowania z wnioskiem o sporządzenie dokumentu w języku obcym. Naszym zdaniem podmiot ten, czyli „osoba świadcząca pracę lub konsument”, musi spełniać trzy warunki: po pierwsze władać tym obcym językiem, po drugie nie może być obywatelem polskim, po trzecie ma być pouczonym o prawie do sporządzenia umowy w języku polskim. Tymczasem z proponowanego zapisu:

3. [...] mogą być sporządzone w języku obcym na wniosek władającej tym językiem osoby świadczącej pracę lub konsumenta, niebędącego obywatelem polskim, pouczonych uprzednio o prawie do sporządzenia umowy lub innego dokumentu w języku polskim.

wynika, jakobyśmy mieli do czynienia z „władającą obcym językiem osobą świadcząca pracę” oraz z „konsumentem niebędącym obywatelem polskim”, którzy zostali pouczeni o prawie itd. Przyczyną takiego nieporozumienia jest użycie przydawek imiesłowowych w liczbie pojedynczej do podstaw o różnym rodzaju gramatycznym. Zapobiegnie temu nieporozumieniu użycie tych przydawek w liczbie mnogiej oraz zmiana szyku wyrazów. Ponadto – naszym zdaniem – należałoby wprowadzić do tego ustępu określenie „wyłącznie”, „jedynie” lub „tylko”, bo bez niego ten trzeci ustęp nie ma racji bytu: o tym, że przedmiotowe dokumenty mogą być sporządzane oprócz języka polskiego w różnych wersjach językowych, stanowi już ustęp drugi.

Mając to wszystko na uwadze, drugiej połowie ustępu trzeciego nadalibyśmy formę następującą:

3. [...] mogą być sporządzone wyłącznie w języku obcym na wniosek osoby świadczącej pracę lub konsumenta, władających tym językiem, niebędących obywatelami polskimi a pouczonych uprzednio o prawie do sporządzenia umowy lub innego dokumentu w języku polskim.

4) Uwzględniając przedstawione wyżej możliwości sformułowania trzech początkowych ustępów art. 8 u.j.p., proponujemy ich następującą wersję:

- 1. Dokumenty w zakresie, o którym mowa w art. 7, w tym w szczególności umowy o pracę lub inne dokumenty wynikające z zakresu prawa pracy, a także umowy, których stroną jest konsument lub inne niż umowa dokumenty stosowane w obrocie z udziałem konsumentów sporządza się w języku polskim z zastrzeżeniem ust. 3.*
- 2. Dokumenty, o których mowa w ust. 1, mogą być jednocześnie sporządzone w wersji lub w wersjach obcojęzycznych. Podstawą ich wykładni jest wersja w języku polskim, jeżeli stroną jest obywatel Rzeczypospolitej Polskiej.*
- 3. Dokumenty, o których mowa w ust. 1, mogą być sporządzone wyłącznie w języku obcym na wniosek osoby świadczącej pracę lub konsumenta, władających tym językiem, niebędących obywatelami polskimi a pouczonych uprzednio o prawie do sporządzenia umowy lub innego dokumentu w języku polskim.*

5) Jeśliby jednak Wysoka Komisja wolała powstrzymać się przed ingerencją w pierwszym ustępie u.j.p., proponujemy następującą wersję trzech początkowych ustępów art. 8 u.j.p.:

- 1. Dokumenty w zakresie, o którym mowa w art. 7, w tym w szczególności umowy z udziałem konsumentów i umowy z zakresu prawa pracy, sporządza się w języku polskim z zastrzeżeniem ust. 3.*
- 2. Dokumenty, o których mowa w ust. 1, mogą być jednocześnie sporządzone w wersji lub w wersjach obcojęzycznych. Podstawą ich wykładni jest wersja w języku polskim, jeżeli stroną jest obywatel Rzeczypospolitej Polskiej.*
- 3. Dokumenty, o których mowa w ust. 1, mogą być sporządzone wyłącznie w języku obcym na wniosek osoby świadczącej pracę lub konsumenta, władających tym językiem, niebędących obywatelami polskimi a pouczonych uprzednio o prawie do sporządzenia umowy lub innego dokumentu w języku polskim.*

6) Rozwiązania zastosowane w art. 8 u.j.p. zgodne są z duchem Rezolucji lizbońskiej Europejskiej Federacji Narodowych Instytucji na rzecz Języka (EFNIL), uchwalonej 15 listopada 2008.

Europejska Federacja Narodowych Instytucji na rzecz Języka (EFNIL)

Rezolucja lizbońska w sprawie używania języka w biznesie i handlu w Europie

- 1) Europejska Federacja Narodowych Instytucji na rzecz Języka (EFNIL) uznaje, że kompetencja językowa i sprawność w komunikowaniu się w coraz większym stopniu stają się czynnikami zasadniczymi dla biznesu i handlu w Europie.
- 2) EFNIL wzywa do ściślejszej współpracy między Unią Europejską a krajami członkowskimi UE w kształtowaniu zasad postępowania odpowiadających temu wyzwaniu. Zasady te powinny uwzględniać następujące działania:
 - rozbudzać świadomość ważności języków i sprawności językowej jako czynników sukcesu lub porażki w otoczeniu biznesowym;
 - zachęcać do finansowania i doskonalenia narzędzi przetwarzania języka i uczenia się języków w środowisku biznesowym;
 - zachęcać do finansowania i doskonalenia właściwych programów nauki skutecznego używania języków w biznesie ze szczególnym uwzględnieniem języków mniej używanych;
 - wspierać badania naukowe zwłaszcza nad czynnikami, które decydują o tym, jak języki i sprawności językowe uczestniczą w procesie tworzenia wartości.
- 3) Zasady i środki działania powinny zwracać należytą uwagę na ważność:
 - sprawności używania języka narodowego (a nie tylko języka obcego) jako kluczowego czynnika komunikacji biznesowej;
 - wszystkich (a nie tylko większych) języków europejskich jako narzędzi lokalności;
 - języków z obcych rynków spoza Europy, powodujących na zasadzie wzajemności porównywalne uwzględnianie języków europejskich przez pozaeuropejski biznes;
 - kompetencji językowej gasterbeiterów;
 - znajomości języka (obcego) stosownej do dziedziny i zadań jako integralnej części zawodowego szkolenia i kształcenia;
 - przekładu (tak osobowego, jak i automatycznego) oraz pracy nad terminologią jako niezbędnej pomocy w lokalizacji i dostosowaniu do zagranicznych rynków i ich klientów.
- 4) EFNIL wzywa Komisję Europejską do powołania ogólnoeuropejskich służb informacji i dokumentacji dla przedsiębiorstw i administracji publicznej, a także do popierania najlepszych rozwiązań praktycznych..
- 5) Zdaniem EFNIL-u kwestia używania języka w biznesie nie powinna być rozpatrywana wyłącznie z punktu widzenia wolnego handlu, ale także z perspektywy praw konsumentów i pracowników, tak by umożliwić społeczne rozważania takich tematów, jak równe szanse, niebezpieczeństwo społecznej dyskryminacji mniej wykształconych obywateli czy skuteczne rozpowszechnienie informacji. Stąd EFNIL wzywa Unię Europejską, by stworzyła państwom członkowskim większe możliwości regulacji na rzecz ich własnego języka(ków) w celu zagwarantowania dostatecznej równości społecznej.
- 6) EFNIL oferuje swoje doświadczenie, by wesprzeć polityków w rozwijaniu i monitorowaniu takich zasad działania w tej dziedzinie, by zapewniały, że narodowe i regionalne uwarunkowania i uczucia są należycie uwzględnione.